

Хъаша вар, иза тIе эцар нохчаша массо а хенахь а деза лерина ду. Иза Дала валаво олуш ду. Цхъаныхьалхамаманчохь-м веьнарг, изаша, я Цохъажийнацхьа дика стаглорушхилла. Масала, дагалацаКъозаныхьхилларг. Гушдуиза, нахехь дерг талла, уьш муха бехашбухъажамуьлххачу а сурт-сibatцавуссушхилар. ЦигахулагучудолукхинцхьахIума а: велавелла-векхавеллатIеэцар а, шендолчухдакхьа дина, паргIатваккхар а адамандекхархилар. Духарцаберкъавуаьлла, цхьамма а тхов буха а цавуьтуш, Къоьзанаолучуюьртахчекх а ваьлла, юьртанайистерчукьенIашйолчужерочункетIахIоьттина и Дала дика дина воккхастаг. Шендоьзална а дан хIумадоцушIачуцо, шенеккъацхьаь бен йоцу котам а йийна, и хьалха а йиллина, хьошаллашена дина аьлла, и доьзалхIаллакхьинболчуьракIелхьарабаьккхинахьешо. Цхъаныхенахь-м, аьттоболчо, ценойнцхьаьнатхевнакIелахь а доцуш чу-ара вала цуьнанаьттохилийта, хьешанашенаолийцIадугIушхилла. Оти олуш хиллацунахцучохьтекх-цаца цалелоретерра. БуйсаюккъеяххалцчиркхдIабайайиш а цахилланохчочун, хьаннахаьа, дай меттахцахьебершааьлла, вогIуш волу хъашаюхаволий а. ХьешаннатIецхьа а декхарандукъ дожа а цадужумоттар а дацвайнатаханамоьттушделахь а бакъ. Нагахьцхьадеза, доккха наша дохьушвеьнавацахь, буйсаюккъеяханчултIаьхьахIусамдендоьзалметтаххьебанйишцахиллацуьнан. ХьешанцIачу а вахана, даимацучохьлаттошйолухIума а кхаьллина, буйсаннапаргIатволушхиллаиза. ХIусамехьIуьйранналамазаныхьалхахьалагIаьттинарг, уггаре а хьалхахьешанцIа чу хьожушхилла. СакьераIалашойолуш, хан яьллачухенахьвеьначухьешанашеналеринчуцIийнанбаьрччехькхозушпондар-вотацагича, хIусамнатIецхьа вон деьнахилархуушхилла. Цухьолехьхъаша (ша мила хиларехьаьжжина) юхавалархбехкенлорушцахилла.

Вайлакхахьвуьйцург, дуьххьаравогIуш волу хъашаву, аммаизакхукхерчахьцкъамукъане а рицкъанакхеттехь, кхечухIусамевоссайишцахиллацуьнан. Нагахьизакхечухьасацахь, хьешанхьалхахиллачухIусаманденаизакъинтIеравоккхуш газа йигийтаезашхилла. ШолгIаниг (кIорггерамаьIнадолушгIуллакхдуиза а). Бакьду, юьртарчушенхьешандекхарнакIелхьараволуьйтутIевеьнарг, нагахьсаннаизацууюьртацхьа вон костдохьушкхаьчнехь (масала, велларгвалаш). Цуьнандекхар, кхаадийнахь-бусалийна а, тезетаоьхуш долу адамлахдаллалц а цигахьдакьалоцушсацадекхарийлахьвуиза. Хьешо, кевнекхаьчча, хIусамденцIе а йоккхий, «чохьвуйхьо?» — олий, мохьтуху. АраваьллачухIусамдас, салам-маршаллахотгий: «охьавосса, чу вола», — олий, дехар до. Шоззий а аьлчашегадоьхургцокхочушцадичахIусамдас: «Хьо-м хьайнрицкъанатIевеьнера, хала дера дара, иза а эцна, хьоьгадIакхачогIерташ, сан хьолехадезнихь; охьавосса, хьайнрицкъанакхеташдIавахапурбадацхьуна». ЦултIаьхьа и хъаша чу цавагIахь, дIасакъастайиш ю цаьршиннан. Хъаша-м хьовха,

гергара, эвхъаза вара бохуш, шавуйцахоуьйтуш чу гертар,
оьздадоцчехлеранадунохчашлахь: ша а, хIусамда а юьхьIаьржацахIоттонлеладоиза.

ХIусамдасхьашахьалхаволуьйтучоьхьа. Оьрсашасанна «позвольте, не позволить»
бохуш, неIсагIехьпоппарцахьоьшуцушимма. Чу богIуршпхеаннал сов беллахь,
чохькегийрахой а бацахь, хIусамдашахьалха волу чоьхьа: когарамача,
тIерабарзакьдIаоьцушгIодан. ХьешийчоьхьабевладIанисбеллабевлча,
нагахьдоьзалцIахьболушхьалнисделлехь, шенатIаьхьауьш а болуш,
хIусамнанамаршаллахаттачуьогIу. ИзаараяьллачултIаьхьа,
чохькхиьнаяьллайоIелахь, юьхь-куьгдилийтатас-гIуммагIоьций чу йогIуизагата,
сабакарахьдолуш, цуннауллехьбер а хуьлу (шаш-шаш чу
оьхушхьешийнсацадууцара).

РицкъанахтоамхиллачултIаьхьа, хIусамдатохалоцерансамукьадаьндергкхочушдан,
нагахьсаннакегийра нах нислахь, лулара-куларамехкарийкхойкхий. Малар-
даарцацерансамукьадолушбеллахь, иза до; дешна нах нисбелча, церанкъамелдогIун
долу юьртараIелимнахкхойкху. Де-
буьйсадаьллачултIаьхьахьешашашаьшарадаьккхинагIуллакххьахийча,
изакхочушданараволухIусамда.